

מסורת הש"ס

א' וְנָעַל סוֹ: עַל א': ב' כְּנִמִּי טַפָּח, עַד א' ג' אֶרֶץ רִשְׁלִי וְחִילָּה וְדַע שְׂנִילְקוּת רִלְמִי בָּנִים הָרִין וּבְנֵי בָנִים הָרִין וּנְשֻׁנָּתָם וְהַשְׁתָּחָה וְעִשְׂתָּהּ הָרִי כֹאן שְׂבַעֲהָ: ד' כְּנִמִּי, וְכַמִּי כִּיָּה: ה' מַעֲנֵה לִ: כִּיָּה כִּסָּה: ו' גִּנִּי הַעֲמִין פִּרְדוּדוֹת וַע' מַעֲנֵת כַּח: וְהוֹשִׁיעַ פִּרְדוּלֹת כִּיָּה: ז' כְּנִסְהֲדִין לַחַ: ח' כְּנִסְהֲדִין לִתְלָא אֲמֵר רִבִּי יִרְמִיָּה, וְסָא חֲלָמָא דְרֵשׁ מַנִּי כִּי מַנִּי: וְכִיָּה יִעֲבִיָּה: ט' כְּנִסְהֲדִין לִתְלָא וְכִסָּה הִי אֲלֵכָה: י' וְנָעַל סוֹ: יא' וְנָקָן הַמֶּלֶךְ, רִשְׁלִי, יב' וְנִכְסִי ד', יג' כִּיָּה אֲמֵר לֹה רִבִּי יִרְמִיָּה, דַּבֵּשׁ מַמָּי, יד' שִׁיָּין לְמַשְׁנֵה לַעֲלִי לַח:

תורה אור השלם

- כי תוליד בנים ובני בנים ונשנתם בארץ והשתתם וגעשתם פסל מנות כל וגעשתם הרע בעיני ה' אלוקיך להקבועם:
- אמלכה ילדת השבעה נפקה נפשה כא שמשיה בעד יוקם בושח והפרה ושאריתם להרב אתן לפני איביהם נאם ה':
- ירמיהו טו ט ויעש הרע בעיני ה' רק לא כמלכי ישראל אשר היו לפניו: מלכים ב יז ב עליו עלה שלמנאסר מלך אשור ויהי לו הושע עבד וקם לו מנחה:
- מלכים ב יז ג וישקד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלהינו על כל מעשיו אשר עשה לאדם שמונו בקלו:
- וישקד ה' על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק ה' אלהינו על כל מעשיו אשר עשה לאדם שמונו בקלו:
- ואת כל אנשי החיל שבעת אלפים והקדש והמסגר אלף הכל גבורים עשי מלחמה ויביאם מלך ככל גולה בקבלה:
- מלכים ב כד טז

גליון הש"ס

תום ד"ה ודלמא ב' דהר"ג דאמר חזור: נעיל דף לב ע"כ:

מוסף רש"י

חתם סופר שנינו. הלא כתב סופר דקמח, חתם סופר, חתם הסופר בעד ועד אחר עמו כשר (לעיל טו): לא תימא דמתכשר עד דחתימתו עד אחר ומכח דסופר שני, אלא הכי קאמר חתם הסופר כגון עד ועד שני שני כשר (לעיל טז) ודע הושע ויבדלן. (טז) לפי שגלו עגלי הזהב כבר כשתי גלויות, נגלות ראשונה וכן לא ענין ואתן יין וגו' (מ"א) טו ח' הגלה עגל עשדן, ושניה כשגלו לארץ ונד על עגל נצבים אל לקיים מה שנאמר (הושע י) גם אמות לאסור יובל, ולפי שנגלו כרדיסאות, והם נמנו מלגלות לרגל, חתם נחתם גזר דיום נדתיים, שעד עכשיו מלו הקלגלות כמלכיהם ועמה לא היה מני מלגלות וזה שאמר הושע בן נחלי (סס) כי עשה הויה אפרים ונחמא ישראל עשה נגלות רעמסה (וש"י מ"ב יד ב) הושע בן נחלי רשע היה דכתיב וישע הרע בעיני ה' רק לא כמלכי ישראל, והיינו דקאמר רק, שנגלו את הפרסותא דאמר לאהי סרטי יעלו (תנחנין טז) דחתימא כסדר עולם שחתימא שגלו על אלה שגלו עגלי

הוצא עמל והעביר פרסותאם וכן כשנגלו עגלי ישראל לרגל, שנגלו מלכי ישראל הוא אומר ויך נדתי ירבעם בן נבט ותנחומא אכר התימא את ישראל, אכל כזאבס כתיב רק לא כמלכי ישראל אשר ירבעם בן נבט דקאמר וימיה גלות דקאמר שיהא כזאבס בעוד נגלות יכניה קיימת, שעדיין לא מתו אותן שגלו לנגל עם יכניה, שזיז חתמם כמורה ולמורה לגבי גולה האחרונה (סנחוריו כח), שבשעה שפותחין, כמורה, נעשו הכל כחורשין. קרי מיה חתם (סס), כיון שסוגרין. דבר הלכה הנעלמת מוח, אין לה פותחין אחרים (סס), החסר חוסף רש"י ונחא בסוף הסכת.

דורות כשר מכאן ואילך הזה ליה שינה שמו ושמה ופסול. כמאן אזלא הא דא"ר חנינא חנינא אבות בניטין עד שלשה דורות כמאן כ"י שמעון ב"י אלעזר: אמר רב הונא מאי קראה כי תוליד בנים ובני בנים ונשנתם בארץ פ"י אלמא עד שלשה דורות מתיישנים ומשתכחים הראשונים:

כשיש ריוח מלמעלה. דודאי לא נכתב צו יומר: **ודלמא אימלוכי אימלך.** מתחילה שלא לגרסה והדר אימלך לאחר זמן לחזור ולגומרו ונמלא הראשון בטל. א"י ה"ל נכתב ציוס ונחתם לאחר זמן דהואיל ויש ריוח מלמטה נראין כן הדברים: **הרי את מלמטה ומותרת מלמעלה.** כדמוך חלל גמר דבור

ליכא למימר דמימלך אלא גומר עד לכל אדם ונמלך: **ודלמא הני איסרמי.** שנתוך כדי גמר דבור חזר צו: **רז אשי אמר.** כולהו קשייתא דהני מיתרנן כנון ידיעה דיה מתחתא דמגילתא שניכר דיה ממיחת הקלף סביב סביב כל הגט שלא היה צו קיבץ אלא ה' לא לא למעלה ולא למטה שניכר סביבות הקלף שחור ועב שלא נגע שם מער הגלגים שדך עושי קלפים שקוסרים אצנים סביב למתוח הקלף ומתחילין לתקנו כסמון וכשאין ריוח מלמטה עסקינן דליכא למיפרכ אימלוכי אימלך: כשגגו. של חתימה כלפי כתב הגט דהאי ודאי על גט זה חתם וממני' שברגלי החתימה כלפי כתב הגט דליכא למימר שמה למעלה מלאתה חתימה היה כתוב שטר ועליו חתמו העדים: **ליחוי הי מנייהו.** גגו כלפי כתב וליתכשר דודאי עליו חתמו דקס"ד שהעדים חותמין כרוחם הקלף כסדר כתב הגיטין: **דרמו לכו כי עינא.** העדים מוטלין בין שני הגיטין ככריח ראשי שיטות של חתימה מחצירין הגיטין ככריח הדלת שנמשכת באויר הפתח כך הן נמשכין בין אויר שני הגיטין: **אלא רב.** כי חתים מן הדל לא צגיטין ולא כשטרות אלא דדיסקין כשהיה מומין אנשים לדין לפניו והסופר כותב להם איגרת הזמנה וזמן ההוא חותם פעמים מן הדל

באמו הקפדה נכך: **חתם סופר.** עס עד אחד: **שנינו.** כשנחתנו דכשר דהוה להו צ' עדים. ואשמועי' מתני' דלא חיישינן למימר הצעל לא כזה שיחתום הסופר אלא אמר לשנים אמרו לסופר פלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו וחסו הנך שלוחין לכיוסא דספרא ולחתמיהו לאלא לא חיישינן כדאוקמינן צפרק מי שחזו (לעיל עב). **הא מני ר' יוסי היא.** דאמר מילי לא מיתסרן לשלתי^א: **דהו ידעו לטופא.** דשטרם שהיו מכירין כתיבת הסופר וחתמית עד אחד ולא היו מכירין חתימת השני: **עד י' דיוס.** הויה חתימה שאם כתבה בגט לא מפקלל למיחוי כשניה שמו ושמה: **בנים.** היינו דור צ': **וזני בנים.** היינו דור ג' ומכאן ואילך קרי ליה ונשנתם: **ו' צמי דיוני.** ו' משפחות של מלכים ממלכי ישראל. והנך דמלכי יהודה לא חשיב שהיו צימיהם של אלו והיו כצ"ד אחד (י' המלך שגלו וכן כנו וכל מלכים שקמו מזרועו אחרייו קרי דמי צית דין. שלום בן יצח וחכיה לא קחשיב לפי שלא מלכו שנה שלמה וכן זמרי אכל עמרי

אציו של אחאז על שם צית דיו של אהאז נקרא ופמני שאחאז הרשע לעשות יומר נקרא הקלקול על שמו. צימי הושע בן אלה גלו עשרת השבטים ומהיהא שעתא קרי לה חורבן דהיינו אומללה יולדת השבצה שילדה שבצ משפחות לע"ז: **עליו עלה.** מפני שלא הרשיע כשאר המלכים בא הפורעניות צימיו כתימה: **פרדסאות.** שומרים: **אוסן שנים שלא עלו.** הואיל שאין מוחה בידם והן לא עלו יגלו וילכו כצ"י: **וישקוד.** וימיהר כמו כי שוקד אני על דברי מתרגמינן מוחי אלא (ירמיה ב) **גלוס דקדוס.** חצרות ירושלים גלות כולם: **גלוס יכניה.** הוא ירמיה קדמה לגלות דקדוס אחת עשרה שנה וזו היא גלות דקדוס שמיאה והחתיב ציתו כדי להגלות דורו של דקדיה לצבל צעוד שחכמי גלות יכניה קיימין שילמדו תורה לאלו הגולים אחריהם לפי שרוב חכמי התורה גלו עם יכניה דכתיב דהו החרש והמסגר אלף: **כיון שסוגרין.** הלכה שהם סגורים דה שאינם יודעים להשיב לשאליהם שוב אין לה פותחין אחרים: **עולא אמר.** היינו דקדק שמיאר להציא הרעה לסוף ס' מלאת וחמשים דהיינו צ' שנים קודם ונשנתם דהוא ציגמטריא ח' מלאת וחמשים ושנים ואם שהו עד ונשנתם היה מתקיים דהן כי אכל חאצדון(י):

פלוגית ואותו פלוני אינו לא אביו ולא אביה אלא אחד גדול ממשפחתו שהיו מתיחסין עליו כגון אברהם בן עזרא משה בן עזרא שלא היה שם אברהם עזרא אלא כך היו מתיחסין כולן על שם עזרא גם לא כתב עליו פלוני ואותו פלוני לא היה אביו אלא זקן זקנו או יותר רחוק ונתייחס עליו כשר הוא והאי בן לאו דוקא. ולא אמרי' כיון שלא היה שם אביו כך ולא שם אביו כך הוה ליה שינה שמו ושמה והגט פסול. אלא אמרינן דרך בני אדם להתייחס על שם גדול ממשפחתם ואע"פ שישנו אביו מתייחס על שמו. חז"ל חניכא אבות בניטין עד עשרה דורות ר' שמעון בן אלעזר אמר עד שלשה דורות כשר מכאן ואילך פסול. ח"ק סבר אע"פ שאותו הגדול שנתייחס עליו הוא רחוק ממנו עשרה דורות כשר הוא ור' שמעון בן אלעזר סבר עד שלשה פלוגי פטריה ותיכני רחל בת

המגרש פרק תשיעי גיטין

הבא נמי כשיש ריוח מלמעלה. מיתן יש להכשיר גיטין ושטרות שאין בהן ריוח כלל לא למעלה ולא למטה^א וכן משמע כולה שמעמין דריש גט פשוט (צ"צ דף קסב)^ב ואמר ה"ר אלתנן דאפ"ה לא חיישינן שמה יחתוך צעל השטר מן השטיין של מעלה לפי שהזמן וכל זכות צעל השטר הוה למעלה ולא

יחתוך זכותו: **ורל"מא אימלוכי אימלך.** פ"י כגונטרס צגיטלו ושוב אינו יכול לחזור לגרש צו ואין נראה דלר"נ דאמר חזור ומגרש צו מאי איכא למימר^ד ומיהו אמר ה"ר עזרא הנציא דלעיל שנגמר הגט אינו יכול לצטלו אלא כשלא נכתב צו מזה מודה ר"נ דלזני חזור ומגרש צו ועוד פ"י^ה דה"ל כמו נכתב ציוס ונחתם ציליה ואין נראה כי העדים ודאי זיהרו שלא יחתמו על שטר מוקדם ואורי"י דנראה לפרש ודלמא אימלוכי כו' דשמה תחמיל לכחזר הגט לשם איש אחר ונמלך וסיימו לשם זה^ו וכגון ששמותיהן שזין וכר' אלעזר דלא ציי מוכיח ומוכוה א"י אפי' כר"מ ואימלך קודם שם האיש והאשה:

בול"י האי לא חיישי'. היינו דוקא לאמלך בין הרי את למותרת לא חיישי' אכל מ"מ צעינן שהיא ריוח למעלה ולמטה דאי לאו הכי חיישינן דלמא גיין ליה וליתרמי דהוי הרי את מלמטה ומותרת למעלה:

אמר י' רבי ירמיה חתם סופר שנינו. משמע דהלכה כר' ירמיה מדמיימי מרבי ירמיה אלא עובדא משמע דהכי ק"ל חתם סופר ועד כשר בשאר שטרות וכחז סופר ועד פסול אפילו כסופר מוצק ודלא כשמואל דהכשיר כתב סופר מוצק ועד ולכתמיהא אפילו צגיטין וי"מ אין להכשיר חתם סופר ועד צגיטין מכל רבי ירמיה דהא לכל אמוראי צוקן פ' התקבל (לעיל סו): דמכשרי כזאמר אמרו יש לפסול חתם סופר ועד משום דנפיק מיניה חורצה כדאמר התם: **ויבך היו נקיי הדעת שבידושי'ם בותבין.** שלא היו כותבין אלא איש פלוני בן פלוני ור"ח וכן ר"ת גרסי חניכא ומיכתה כשר וכי היו נקיי הדעת שצירושלים כותבין פירוש שלא היו כותבין אלא חניכתם^א ומיכתה אצות דכגמרא לא איירי בחניכת האיש כדנאחא אלא חניכה שהמספה נקראת על שמה:

[מאי קראה. כי תוליד חד דור בנים מרי דור וזני מרי דור צנים מרי דור הרי ז'ו]. גליון מוס': שמש

עלינו כי צדיק ה' אלהינו משום דצדיק ה' אלהינו וישיקוד ה' על הרעה ויביאה עלינו אלא צדקה עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל שהגלה גלות צדקיהו ועדיין גלות יכניה קיימת דכתיב ביה בגלות יכניה^ב ההרש והמסגר אלף חרש שבשעה שפותחין נעשו הכל כחורשין מסגר כיון שסוגרין שוב אינן פותחין וכמה^ה אלף עולא אמר שהקדים שתי שנים^ו לוגושנתם אמר

גלו גלו חורבן דהיינו אומללה יולדת השבצה שילדה שבצ משפחות לע"ז: **עליו עלה.** מפני שלא הרשיע כשאר המלכים בא הפורעניות צימיו כתימה: **פרדסאות.** שומרים: **אוסן שנים שלא עלו.** הואיל שאין מוחה בידם והן לא עלו יגלו וילכו כצ"י: **וישקוד.** וימיהר כמו כי שוקד אני על דברי מתרגמינן מוחי אלא (ירמיה ב) **גלוס דקדוס.** חצרות ירושלים גלות כולם: **גלוס יכניה.** הוא ירמיה קדמה לגלות דקדוס אחת עשרה שנה וזו היא גלות דקדוס שמיאה והחתיב ציתו כדי להגלות דורו של דקדיה לצבל צעוד שחכמי גלות יכניה קיימין שילמדו תורה לאלו הגולים אחריהם לפי שרוב חכמי התורה גלו עם יכניה דכתיב דהו החרש והמסגר אלף: **כיון שסוגרין.** הלכה שהם סגורים דה שאינם יודעים להשיב לשאליהם שוב אין לה פותחין אחרים: **עולא אמר.** היינו דקדק שמיאר להציא הרעה לסוף ס' מלאת וחמשים דהיינו צ' שנים קודם ונשנתם דהוא ציגמטריא ח' מלאת וחמשים ושנים ואם שהו עד ונשנתם היה מתקיים דהן כי אכל חאצדון(י):

פלוגית ואותו פלוני אינו לא אביו ולא אביה אלא אחד גדול ממשפחתו שהיו מתיחסין עליו כגון אברהם בן עזרא משה בן עזרא שלא היה שם אברהם עזרא אלא כך היו מתיחסין כולן על שם עזרא גם לא כתב עליו פלוני ואותו פלוני לא היה אביו אלא זקן זקנו או יותר רחוק ונתייחס עליו כשר הוא והאי בן לאו דוקא. ולא אמרי' כיון שלא היה שם אביו כך ולא שם אביו כך הוה ליה שינה שמו ושמה והגט פסול. אלא אמרינן דרך בני אדם להתייחס על שם גדול ממשפחתם ואע"פ שישנו אביו מתייחס על שמו. חז"ל חניכא אבות בניטין עד עשרה דורות ר' שמעון בן אלעזר אמר עד שלשה דורות כשר מכאן ואילך פסול. ח"ק סבר אע"פ שאותו הגדול שנתייחס עליו הוא רחוק ממנו עשרה דורות כשר הוא ור' שמעון בן אלעזר סבר עד שלשה פלוגי פטריה ותיכני רחל בת

עין משפט נר מצוה

עג א מ"י פ"ד מה' גירוסין הל' דה כג עפ"י נ טושי"ע א"הע ס"י קל סעיף ז:

עד ב מ"י פ"ט שם הל' כ סג סמנ טושי"ע שם סעיף יח:

מוסף תוספות

א. דדוקא הכא בעי אבל בעלמא לא. מוס' הלא"ש. ב. דאמרינן (כ"ב קסג ע"ב) בין צריס לאשרתא אפילו שיטה אחת פסולין דילמא גיין ליה לעילאי ויכתוב שטר הוא ועדין בישתא אחת. טס. ג. וא"ת אמאי לא חיישינן דילמא מיזמירי ליה חובה בתחלת השטר וגיין ליה. טס. ונשיין מהרש"א. ד. כי אימלך מאי הוה, ו[ו]אין קיימא לן כרב חנמן. ה"רן שגל ה"ר[ק ונשיין פנימין]. ו. רש"י אי נמי. מוס' הלא"ש. ו. והוה ליה גט שכתב לשם אשה אחרת ואין זה כריתות לשם אשה זו. רש"י. ז. ט. שם לווי של האיש עצמו או של האשה, שלא היו חורשינן לכתוב עיקר השם. רש"י.

פסקי ר"ד

אבל גט פשוט צריך שיהו עדיין מתכוין הקוף ראשו וזה צד ראשו של זה שסמך שני ראשי הגט זה אצל זה שהתחיל לכתוב גט א' מאמצע המגילה ועד סופה ועוד כתב גט אחר באמצע המגילה ועד סופה השני והעדים חתמו בין שני הראשונים שיהיה פסולין שאין החתימה עולה לאחד מהם. ראשו של זה צדד סופו של זה והעדים מלמטה את שהעדים נקראין בסופו דהיינו התחתון כשר אבל העליון פסול ולא יומא עדים אתרייהו כשהי: כתב הסופר ועד כשר. א"ר ירמיה חתם סופר שנינו. פ"י חתם סופר עס עד אחד שנינו דכשר. ואשמעינן מתני' דלא חיישינן שזאובעל לא צוה שיחתום הסופר אלא אמר לשנים אמרו לסופר פלוני ויכתוב ולפלוני ופלוני ויחתמו וזשור הנך שלוחין לכיוסא דספרא ולחתמיהו ליה לא חיישינן כדאוקמינא בפ' מי שחזור דהא מני ר' יוסי דאמר מילי לא מיססין לשליח והבעל בעצמו צריך לומר לסופר לכתוב ולעדים לחתום ולא שישלח להם ע"י שליח הלכך ליכא למיחש להכי: ההוא כותבת חתיים דאדארי לקמייה דר' אבהו דהוה ידע ליה לטופסא דשטרט ולחתימת ידא דחד שהדא. פ"י היתה האשה צריכה לקיים חתימות הכתובה וליי מכריה העדים כתיבת טופס השטר שהוא של סופר פלוני וגם חתימת עד אחד. סבר לאכשורה כדתנן כתב הסופר ועד כשר. אלמא כתיבת הסופר כחתימת עד אחד דמיא. א"ל ר' ירמיה חתם סופר שנינו אבל כתיבת השטר לא מתניא:

מירי. איש פלוני עד כשר. אע"פ שאם כתב פלוני בא פלוני או אם כתב בן איש פלוני עד כשר אע"פ שלא הזכיר שמו או שכתב פלוני בן פלוני ולא כתב עד כשר וכן היו נקיי הדעת שבידושלם כותבין בלשון קצרה ולא היו כותבין עד: כגון חניכא וחתיכה כשר פ"י כגון שכתב אהא ראוהו בן פלוני פטריה ותיכני רחל בת

פלוגית ואותו פלוני אינו לא אביו ולא אביה אלא אחד גדול ממשפחתו שהיו מתיחסין עליו כגון אברהם בן עזרא משה בן עזרא שלא היה שם אברהם עזרא אלא כך היו מתיחסין כולן על שם עזרא גם לא כתב עליו פלוני ואותו פלוני לא היה אביו אלא זקן זקנו או יותר רחוק ונתייחס עליו כשר הוא והאי בן לאו דוקא. ולא אמרי' כיון שלא היה שם אביו כך ולא שם אביו כך הוה ליה שינה שמו ושמה והגט פסול. אלא אמרינן דרך בני אדם להתייחס על שם גדול ממשפחתם ואע"פ שישנו אביו מתייחס על שמו. חז"ל חניכא אבות בניטין עד עשרה דורות ר' שמעון בן אלעזר אמר עד שלשה דורות כשר מכאן ואילך פסול. ח"ק סבר אע"פ שאותו הגדול שנתייחס עליו הוא רחוק ממנו עשרה דורות כשר הוא ור' שמעון בן אלעזר סבר עד שלשה פלוגי פטריה ותיכני רחל בת